

SZKOLA PODSTAWOWA
im. Stanisława Poiakowskiego
ul. 1 Maja 17
42-575 STRYZOWICE
NIP 625-17-13-083
tel. (032) 267-22-33

SZKOLNY PROGRAM PROFILAKTYKI

„DOSTRZEGAM, MYŚLĘ,
PRZESTRZEGAM”

Podstawy prawne

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2002 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół* (Dz.U. z 2002 r. Nr 10, poz. 96.)
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. *w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz.U. z 2002 r. Nr 51, poz. 458.)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lipca 2002 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego* (Dz.U. z 2002 r. Nr 121, poz. 1037)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. *w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz.U. z 2002 r. Nr 11, poz. 114)
- Rozporządzenie Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 29 marca 1986 r. *w sprawie odrębnych form działalności profilaktyczno-wychowawczej dla młodzieży zagrożonej uzależnieniem* (Dz.U. z 1986 r. Nr 19, poz. 100.)

ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Szkolny program profilaktyki stanowi istotne dopełnienie szkolnego programu wychowawczego. Szkolny program profilaktyki powinien:

1. być dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów,
2. uwzględniać specyfikę szkoły,
3. uwzględniać specyfikę środowiska.

Czym istotnie różni się szkolny program wychowania od szkolnego programu profilaktyki?

DEFINICJA: Szkolny program wychowania jest to uporządkowany ciąg celów i zadań lekcyjnych i pozalekcyjnych, obejmujący sześć obszarów:

- wychowanie personalne,
- wychowanie społeczne,
- wychowanie obywatelskie,
- wychowanie do życia w rodzinie,
- wychowanie do życia w społeczeństwie,
- wychowanie do życia w państwie.

DEFINICJA: Wychowanie jest to sekwencja działań nakierowanych na wszechstronny rozwój młodego człowieka w jego trójjedni przez naturalne wydobywanie walorów personalnych, kulturowe kształtowanie walorów społecznych oraz doktrynalne urabianie walorów obywatelskich, ze względu na uczestniczenie w życiu rodzinnym, społecznym i państwowym.

Jeżeli celem szkolnego wychowania jest umiejętne formowanie aktywności umysłowo-zmysłowej wychowanek, by tenże uzyskał sprawność do czynienia dobra, zgodnie z wymaganiami człowieczej moralności, to szkolna profilaktyka jest nakierowana na osiągnięcie szkolnego celu wychowania, co również oznacza, że podstawowe działania profilaktyczne prowadzą się do prawidłowo realizowanego procesu wychowania.

DEFINICJA: Szkolny program profilaktyki jest to profilaktyka edukacyjna, ujęta w personalnym, społecznym i obywatelskim obszarze profilaktycznym.

Profilaktyka szkolna wspomaga wychowanie, nauczanie i kształcenie.

W sytuacji, gdy niemal codziennie media relacjonują przypadki patologicznych i agresywnych zachowań dzieci i młodzieży, gdy utrzymuje się wysoki poziom przestępczości nieletnich, a jednocześnie znaczna część rodziców nie spełnia zadań wychowawczych, gdy bezradności i poczucia zagubienia doświadcza wielu młodych ludzi, skierowanie uwagi na działania wychowawcze mające na celu szeroko rozumianą profilaktykę jest przedsięwzięciem nie tylko zasadnym, ale bardzo pilnym.

Działaniami profilaktycznymi nie obejmujemy jedynie wyselekcjonowanej grupy ryzyka - są one skierowane do wszystkich. Jest to tzw. profilaktyka I-rzędu, profilaktyką II-rzędu objęte są jednostki z rzeczywistymi kłopotami.

Profilaktyka nie sprowadza się jedynie do ostrzegania czy informowania o skutkach złych zachowań. Sama informacja o złych skutkach danych zachowań, z jednej strony niezbędna, nie jest jednak wystarczająca.

Bardzo często bowiem w takich sytuacjach człowiek działa automatycznie, instynktownie, pod wpływem zewnętrznych bodźców lub emocji. Młodemu człowiekowi powinno się zapewnić możliwość kształtowania osobowości i wspieranie prawidłowego rozwoju. Przeżywanie wielu sytuacji powinno zmusić go do szukania nowych rozwiązań, dzięki którym będzie mniej skłonny do zwracania się ku zachowaniom patologicznym czy agresywnym.

Główna idea programu profilaktycznego to wywarcie takiego wpływu na dziecko, aby radziło sobie lepiej bez nadmiernego napięcia w sytuacjach trudnych, które niesie mu życie.

Szkolny program profilaktyki stanowi istotne dopełnienie szkolnego programu wychowania. Szkolny program profilaktyki nie zastępuje szkolnego programu wychowania. Im lepiej realizowany jest szkolny program wychowania, tym mniej profilaktycznych działań w danej szkole.

Szkolny program profilaktyki powinien obejmować trzy istotne obszary:

- profilaktykę, dotyczącą człowieka jako osoby ludzkiej w kontekście rodziny, osadzoną w wychowaniu personalnym oraz wychowaniu do życia w rodzinie, zwaną profilaktyką personalną,
- profilaktykę, dotyczącą człowieka jako istoty społecznej w kontekście społeczeństwa, osadzoną w wychowaniu społecznym oraz wychowaniu do życia w społeczeństwie, zwaną profilaktyką społeczną,
- profilaktykę, dotyczącą człowieka jako obywatela w kontekście państwa, osadzoną w wychowaniu obywatelskim oraz wychowaniu do życia w państwie, zwaną profilaktyką obywatelską.

DEFINICJA: Profilaktyka edukacyjna jest to ogół zróżnicowanych działań zapobiegawczych, nakierowanych na uchwycenie różnorodnych trudności młodego człowieka, mogących stać się przyczyną jego zaburzeń w rozwoju umysłowo-duchowym oraz psychomotorycznym i podjęcie stosownych środków zaradczych celem ich usunięcia.

Nauczyciele powinni być uwrażliwieni na zachowania uczniów oscylujące w granicach dopuszczalnych wartości i norm.

DEFINICJA: Graniczny wskaźnik zachowań jest to postawa lub czyn dziecka, mieszczące się w dopuszczalnych granicach wartości i norm, z tendencją do ich przekraczania, powodującego zaburzenia w myśleniu, czynach czy postawie dziecka.

Graniczne wskaźniki zachowań dziecka badano w naszej szkole w siedmiu grupach:

- zachowania w czasie zajęć dydaktycznych,
- zachowania w czasie zajęć wychowawczych,
- zachowanie w czasie przerw szkolnych,
- zachowanie w czasie różnych uroczystości szkolnych,
- zachowania w czasie szkolnych wycieczek, dyskotek, itp.,
- zachowania poza terenem szkoły,
- zachowania sygnalizowane przez rodziców.

Poniżej graniczne wskaźniki zachowań zredukowane są do wybranych trudności psychosomatycznych oraz trudności psychospołecznych.

W zakresie podane są też wybrane trudności spowodowane nieprawidłową postawą nauczyciela.

Procedury działań profilaktycznych

trudności	zachowania	przyczyna trudności	profilaktyka
1. nadpobudliwość ruchowa	<ul style="list-style-type: none"> - wiercenie się; - rozmawianie; - popychanie; - chodzenie po klasie(np. do kosza); - nieskoordynowane ruchy; - zaczepki; - rękoczyn; - wzrost agresywności; - tiki; - stukanie; - wychodzenie do toalety; - zmienianie pozycji na krześle; - kołysanie się na krześle; - częste zmienianie miejsca; - ustawiczne drapanie się; - obgryzanie paznokci; - machanie nogami; - manipulowanie różnymi przedmiotami; - obgryzanie ołówka; - rozkręcanie długopisu; - skubanie guzików. 	<ul style="list-style-type: none"> - mikro-uszkodzenia CUN powstałe w okresie płodowym, wczesnym okołoporodowym, wczesnym dzieciństwie; - choroby matki w okresie ciąży; - urazy okołoporodowe; choroby dziecka; - urazy fizyczne; - patologia środowiska rodzinnego (alkoholizm, narkomania, nikotynizm); - brak więzi emocjonalnych z rodzicami; - niedożywienie; - niewłaściwe metody wychowawcze w domu; - brak nawyków nabywanych w przedszkolu; - wady: wzroku, słuchu, postawy; - nuda na zajęciach; - brak zainteresowania się dzieckiem (brak: rozmów, kontroli, zabaw, wspólnego spędzania wolnego czasu); - niezaspokojenie naturalnej potrzeby ruchu; - chęć zwrócenia na siebie uwagi; - trudności w nauce; braki z poprzednich lekcji; - nieprawidłowa postawa nauczyciela; - choroby somatyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> - diagnoza szczegółowa dokonana przez wychowawcę, pedagoga szkolnego lub higienistkę; - skierowanie dziecka na badania psychologiczno-pedagogiczne i lekarskie; - prowadzenie zajęć terapeutycznych: relaksacja-wyciszenie – plastykoterapia – muzykoterapia; zajęcia sportowe; - rozmowa z rodzicami w celu zasygnalizowania problemu, wykonania badań specjalistycznych: psychologiczno-pedagogicznych, laryngologicznych, neurologicznych, pediatrycznych; - indywidualizacja pracy z dzieckiem; - ukierunkowanie zainteresowań; - stosowanie wzmocnień pozytywnych.

<p>2. nadpobudliwość emocjonalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - niecierpliwość; - drażliwość; łatwo się irytuje i wtedy bywa szorstki dla innych, skłonny do kłótni i wybuchów; - płaczliwość: płacze, gdy go spotka najmniejsza nawet przykrość; - brak opanowania; gdy się rozgniewa, trzaska drzwiami, tupie, rzuca przedmiotami; - przechodzenie w skrajne nastroje: płacz – śmiech; - reagowanie niewspółmierne do bodźca; - mówienie podniesionym tonem; - ekspresja ruchowa: trzaskanie drzwiami, niszczenie sprzętów, pisanie na ławkach, ścianach; - krzykliwość: nawet w spokojnych sytuacjach mówi podniesionym głosem. 	<ul style="list-style-type: none"> - uszkodzenie CUN; - patologie w rodzinie: alkoholizm, narkomania; - brak kontaktu emocjonalnego z rodzicami; brak wspólnych rozmów, wspólnego spędzenia czasu; - brak wzorców lub nieprawidłowe wzorce w rodzinie; - presja domu na dziecko: zbyt wysoko ustawiona poprzeczka wymagań. 	<ul style="list-style-type: none"> - rozmowa z dzieckiem; - rozmowa z rodzicami; - pomoc psychologa i pedagoga; - tworzenie klimatu życzliwości i ciepła; - pomoc w radzeniu sobie z emocjami.
--------------------------------------	--	---	---

3. trudność w koncentracji uwagi, bierność	<ul style="list-style-type: none"> - brak zainteresowania lekcją, nie włączanie się do lekcji, zajmowanie się czymś innym, nie robienie notatek, brak ochoty odpowiadania na lekcji, - nieumiejętność odpowiadania na zadane pytanie; - dziecko oziębia czy nieobecne myśla; - seria dziwnych pytań zadawanych przez dziecko; - apatia; - brak zainteresowania ocenami, obojętność wobec oceny rówieśników, - brak wigoru (apatyczny, mało aktywny, spowolniały); 	<ul style="list-style-type: none"> - niedożywienie; - niedospanie; - zmęczenie; - nieśmiałość, - bunt, - deficyty rozwojowe, - brak zainteresowania tematem lekcji, nie zrozumienie tematu, - problemy rodzinne; - problemy z rówieśnikami, - zaniżona samoocena; - złe przygotowanie nauczyciela do lekcji; - nieodpowiedni poziom przekazywania wiedzy przez nauczyciela: za łatwe lub za trudne; - obniżona sprawność umysłowa, mały zasób słów; - brak indywidualizacji pracy dziecka, 	<ul style="list-style-type: none"> - odpowiedni dobór treści i metod nauczania; - aktywizacja ucznia i motywowanie do czynnego uczestnictwa na lekcji; - wywiad środowiskowy; - współpraca z pedagogiem - współpraca z pielęgniarką szkolną; - obserwacja ucznia w różnych sytuacjach pozaszkolnych; - współpraca z OPS; - objęcie ucznia terapią psychologiczno-pedagogiczną, - działania nauczyciela pobudzające do aktywności, - indywidualizacja pracy z uczniem.
4. brak wytrwałości.	<ul style="list-style-type: none"> - dziecko słabe dydaktycznie; - brak umiejętności uczenia się; - problemy z czytaniem ze zrozumieniem; - problemy z koncentracją uwagi - niekoniecznie rozpoczętej pracy; - szybko zniechęcanie się do podjętych działań. 	<ul style="list-style-type: none"> - zbyt trudny materiał; - brak indywidualizacji procesu dydaktycznego; - dziecko intelektualnie słabe; - niska samoocena; - brak umiejętności uczenia się; - brak motywacji. 	<ul style="list-style-type: none"> - różnicowanie wymagań (taksonomia); - skierowanie do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej; - zajęcia wyrównawcze; - nagradzanie w celu poprawy samooceny; - zdiagnozowanie preferowanych stylów uczenia się;

			<ul style="list-style-type: none"> - dostosowanie metod i środków do inteligencji dziecka; - stosowanie technik relaksacyjnych; - wskazywanie na użyteczność wiedzy; - systematyczna współpraca z rodzicami i nauczycielami; - konsultacje indywidualne.
5. używanie wulgaryzmów.	<ul style="list-style-type: none"> - zamiast odpowiedzi – wulgaryzmy; - ocena drugiego człowieka w formie niecenzuralnych słów; - wiązanka przekleństw. 	<ul style="list-style-type: none"> - moda na używanie wulgaryzmów; - niska samoocena; - brak pewności siebie; - złe wzorce środowiskowe; - przenoszenie niecenzuralnych słów z domu rodzinnego; - patologiczne środowisko. 	<ul style="list-style-type: none"> - dobry wzór rodziców; - dobry wzór nauczycieli; - zwracanie uwagi na kulturalny sposób odnoszenia się; - wskazywanie pozytywnych charakterów.
6. używanie tytoniu	<ul style="list-style-type: none"> - palenie papierosów poza terenem szkoły; 	<ul style="list-style-type: none"> - chęć popisania się „dorosłością” przed rówieśnikami; - ciekawość. 	<ul style="list-style-type: none"> - kontrolowanie uczniów po zajęciach lekcyjnych, - zagospodarowanie czasu wolnego uczniów, - rozmowy z rodzicami.

<p>6. niecierpliwość nauczyciela</p>	<ul style="list-style-type: none"> - nie wysłuchanie do końca ucznia; - popędzanie; - podnoszenie głosu; - stukanie; - manifestowanie zniecierpliwienia gestami, - wybuchowość. 	<ul style="list-style-type: none"> - choleryczny temperament; - sytuacja traumatyczna nauczyciela; - niechęć do uczniów; - nie lubi swojej pracy; - brak powołania; - prowokacja ucznia jako sytuacja stresująca; - nauczyciel ma zły dzień. 	<ul style="list-style-type: none"> - racjonalizacja postawy i działań; - umiejętność panowania nad sobą; - relaksacja; - nie wciągać się w dyskusje; - zmiana zawodu.
--------------------------------------	---	---	--

PROCEDURY DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH

Procedura działań profilaktycznych nauczyciela – w przypadku niepożądanego zachowania ucznia w czasie zajęć dydaktycznych – uwzględnia cztery kroki:

1. zapoznanie się przez grono nauczycielskie z listą trudności ucznia,
2. zaobserwowanie przez nauczyciela na zajęciach lekcyjnych lub pozalekcyjnych, zachowań przyporządkowanych danej trudności,
3. identyfikacja przyczyn trudności ucznia lub przekazanie problemu wychowawcy, pedagogowi szkolnemu czy dyrekcji,
4. próby usunięcia trudności przez nauczyciela, wychowawcę, pedagoga szkolnego, psychologa z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej lub innego specjalisty, w zależności od rozpoznanej przyczyny trudności.

Istotne jest to, by nauczyciel nie nadużywał swoich uprawnień oraz by nie przekraczał progu swoich kompetencji, szczególnie w diagnozowaniu źródła trudności. Wszak podstawową powinnością nauczyciela (zgodnie z nazwą) jest nauczanie, zaś podstawową powinnością wychowawcy (zgodnie z nazwą) jest wychowanie.

Lista zajęć pozalekcyjnych proponowanych przez szkołę

- liczne formy atrakcyjnych zajęć w ramach przynależności do drużyny zuchowej „Leśne skrzaty”,
- imprezy szkolne organizowane przez Samorząd Uczniowski,
- świetlica szkolna: gry i zabawy; pomoc w nauce,
- zajęcia komputerowe,
- basen,
- kółko przedmiotowe z języka polskiego,
- kółko przedmiotowe z matematyki,
- kółko przedmiotowe z języka angielskiego,
- zajęcia teatralne,
- zespół wokalny,
- popołudniowe imprezy organizowane przez wychowawców klasowych.

FORMY I METODY PRACY WYCHOWAWCZEJ

Jednym z ważnych czynników zapewniających powodzenie procesu wychowawczego jest dobór metod stosowanych przez wychowawcę. Współczesny świat wymaga od nas sięgania do coraz atrakcyjniejszych wychodzących poza krąg tradycyjnie stosowanych metod i form pracy wychowawczej. Nie można wychowywać w duchu ślepego posłuszeństwa, rozwijać postawy konformizmu, ani też stosować nadmiernych swobód w wychowaniu.

Wychowawca w procesie wychowawczym, w czasie realizacji programu wychowawczego powinien odchodzić od swojej dotychczasowej roli wychowawcy-eksperta w kierunku wychowawcy:

- doradcy – który jest do dyspozycji, gdy uczniowie mają trudny problem do rozwiązania, gdy czegoś nie rozumieją lub gdy są czegoś niepewni.
- animatora – który jest inicjatorem metod, objaśnia ich znaczenie w procesie wychowawczym, przedstawia cele wychowania i samowychowania.
- obserwatora i słuchacza – który obserwuje wychowanków w czasie zajęć, wyciąga wnioski i dzieli się swoimi spostrzeżeniami.
- uczestnika procesu wychowawczego – który jest przykładem człowieka pracującego nad sobą przez całe życie.
- partnera – który wykazuje elastyczność w swojej pracy, gotowy jest zmienić plany w zależności od potrzeb i sytuacji w klasie.

Nie można przyporządkować sztywno technik wychowawczych realizowanemu zagadnieniu – sytuacje wychowawcze są zbyt złożone, zaś wychowawcy dysponują różnym bagażem doświadczeń. Zajęcia mogą przybierać różne formy realizacji, doboru metod i form dokonuje sam wychowawca.

Program profilaktyczny „Dostrzegam, myślę, przestrzegam” zawiera następujące propozycje technik wychowawczych do zastosowania przez wychowawców:

- rozmowa kierowana; umiejętne naprowadzanie na wyciąganie założonych wniosków i szukanie właściwych rozwiązań,
- rozmowa wychowawcza, pogadanka, dyskusja,
- narada wychowawcza; wspólne szukanie rozwiązania jakiegoś problemu; podjęcie zbiorowej decyzji,
- przekonywanie z doradztwem; logiczne poparcie własnych tez,

- „burza mózgów”, wysuwanie propozycji dowolnych rozwiązań,
- psychodramy i socjodramy; inscenizacja rozwiązań sytuacji konfliktowych lub trening pożądanych zachowań uczniów,
- zajęcia socjoterapeutyczne, ćwiczenia i gry uspołeczniające, psychozabawy w parach, wzmocnienia pozytywne,
- spotkania z interesującymi ludźmi,
- krótkie przedstawienia sceniczne, monologi, dialogi mające na celu prezentację własnych fascynacji, zainteresowań, zachowań,
- prezentowanie wartości, dążeń ludzkich, walki z przeciwnościami losu i własnymi nałogami na podstawie tekstów literackich oraz artykułów prasowych,
- zastosowanie środków audiowizualnych,
- wskazywanie alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu.

OCENA PROGRAMU

Osoby uczestniczące w realizacji programu profilaktycznego muszą dokonywać analizy przebiegu swojej pracy. Pozwala to, na ocenę skuteczności podjętych działań. Oceniając przebieg zajęć można dostrzec słabe i mocne strony programu, dokonać jego ewaluacji. Do oceny skuteczności programu profilaktycznego proponujemy wykorzystanie następujących metod:

- ❑ Prowadzenie osobistych notatek.
- ❑ Rozmowy z nauczycielami i innymi osobami mającymi kontakt z naszymi wychowankami.
- ❑ Obserwacja zachowania uczniów na zajęciach lekcyjnych i pozaszkolnych.
- ❑ Bieżąca i systematyczna wzajemna ocena zajęć przez wychowanków i nauczyciela.

Proponowanym przez nas narzędziem oceny programu profilaktycznego jest arkusz ewaluacyjny.

ARKUSZ EWALUACYJNY PROGRAMU PROFILAKTYCZNEGO

Szkoła

Klasa

Osoba odpowiedzialna za realizację wybranych zagadnień programu
profilaktycznego

Liczba zajęć w roku szkolnym

Zajęcia, które moi wychowankowie lubili najbardziej

(uwzględnij zarówno treści programowe jak i stosowane metody)
Podaj przykłady zajęć, które nie wzbudziły zainteresowania uczniów

Jakie treści i dlaczego włączyłbyś do programu profilaktycznego

Z jakimi trudnościami spotkałeś się w czasie realizacji zajęć

Efekty realizacji programu profilaktycznego na wychowanków

Inne uwagi i przemyślenia :